

фінансування проєктів, спрямованих на інклюзію, зокрема шляхом надання стипендій та грантів дівчатам у вразливих громадах.

Просвітницькі ініціативи, які змінюють уявлення про гендер, мають охоплювати як дітей, так і дорослих. Лише співпраця урядів, міжнародних організацій та громадськості дозволить побудувати суспільство, де рівність стане нормою.

1. Butler J. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York : Routledge, 2006. 272 p.
2. Гендер для медій : підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманою. 3-є вид., випр. і доп. Київ : Критика, 2017. 220 с.
3. Гендерні відмінності у сфері зайнятості, освіти та навчання в Україні в контексті угоди про асоціацію. Український центр європейської політики, 2020. 34 с. URL : https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Doslid_01_2021_WEB_NEW_2.pdf.
4. Кімел М. Гендероване суспільство / пер. С. Альошкіна. Київ : Сфера, 2003. 481 с.
5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. Рада Європи, 2013. URL : <https://rm.coe.int/1680096e45>.
6. Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність : навч. посібник. Київ, 2018. 204 с.

Євген ГІДЕНКО

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-8959-6466>

**СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ
МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПАРИТЕТУ
В УКРАЇНІ**

Гендерна рівність є однією з основних цінностей, що визначають стратегічний напрям розвитку Європейського Союзу і активно інтегруються в усі аспекти суспільного життя. Для України, яка офіційно закріпила у ст. 102 Основного закону свій стратегічний курс на набуття повноправного членства в Європейському Союзі [1], питання формування та реалізації ефективної гендерної політики набувають особливої актуальності. Забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків є не лише аспектом соціальної справедливості, а й важливим індикатором здатності держави до демократичних перетворень та інтеграції в європейський політичний і економічний простір.

Встановивши європейський вектор розвитку, Україна обрала шлях забезпечення прав і свобод людини і громадянина, впровадження стандартів гендерної рівності чоловіка і жінки. В сучасному українському суспільстві відбуваються процеси демократизації, що сприяють реалізації особистості шляхом створення рівних можливостей для чоловіків та жінок [2, с. 52].

Актуальність теми зумовлена нагальною потребою в удосконаленні правових механізмів у сфері забезпечення рівноправності між жінками та чоловіками, а також боротьби з насильством на гендерному ґрунті.

Основою правового підходу до формування державної гендерної політики є принципи міжнародного права, закріплені в низці нормативно-правових актів, розроблених міжнародними організаціями, такими як: ООН, Рада Європи, ОБСЄ, Європейський Союз, НАТО та ін. Ці документи визначають конкретні зобов'язання держав щодо забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків у різних сферах життя.

Аналізуючи нормативно-правову базу механізму забезпечення гендерного паритету, слід звернути увагу на Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульську конвенцію) [3] – вона

є першим юридично обов'язковим міжнародним інструментом, спрямованим на протидію насильству щодо жінок, що має європейське значення, та одним із найперспективніших міжнародних договорів у цій сфері.

Забезпечення рівності прав між жінками та чоловіками має ключове значення у запобіганні та протидії домашньому насильству. Саме Стамбульська конвенція закріплює принцип категоричної неприпустимості, недопущення насильства щодо жінок, включаючи домашнє насильство та інші види насильства, що закріплено в ст. 12 цієї конвенції [3].

За даними Міністерства внутрішніх справ України, за 2023 р. до Національної поліції України надійшло понад 291 тис. заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, що майже вдвічі більше порівняно з 2022 р. [4]. На сьогодні значно зросла і кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством; серед постраждалих більшість, як і раніше, складають жінки та діти [5].

Статистичні дослідження свідчать про необхідність вживання заходів щодо забезпечення прав жінок.

Країни, які ратифікують Стамбульську конвенцію, зобов'язані криміналізувати такі порушення, як: психологічне насильство, переслідування, фізичне насильство, сексуальне насильство, включаючи зґвалтування, яке охоплює будь-які сексуальні дії, здійснені без згоди постраждалої особи, примусові шлюби, жіноче обрізання, примусові аборти та стерилізацію, сексуальне домагання, а також злочини, що вчиняються під приводом «захисту честі» [2].

Сторони зобов'язуються вживати необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення належної уваги до недопущення, розслідування, покарання та забезпечення компенсації стосовно актів насильства, які підпадають під сферу застосування цієї конвенції та які вчинені недержавними учасниками [3, с. 5].

Сторони повинні вживати заходів для змін у соціальних і культурних моделях поведінки, зокрема щодо гендерних стереотипів, для запобігання насильству в усіх його формах за допомогою законодавчих та інших ініціатив. Водночас акцентується на важливості врахування прав людини, особливо вразливих груп, та заохочення всіх членів суспільства, зокрема чоловіків, до активної участі в запобіганні насильству [3, с. 16].

Аналізуючи вищевикладений матеріал, доходимо висновку, що питання гендерної рівності та протидії насильству щодо жінок є важливою складовою частиною стратегії євроінтеграції України. Реалізація ефективної гендерної політики, відповідно до міжнародних стандартів, зокрема Стамбульської конвенції, є необхідною для забезпечення прав і свобод жінок, а також для побудови демократичного і правового суспільства. Урахування положень цієї Конвенції, яка встановлює зобов'язання держав щодо криміналізації різноманітних форм насильства та запровадження механізмів захисту постраждалих осіб, є критично важливим для України в контексті її прагнення до повноправного членства в Європейському Союзі.

Незважаючи на формальну ратифікацію Стамбульської конвенції та значні позитивні зміни в європейській політиці, проблема насильства щодо жінок в Україні залишається актуальною, а різноманітні форми насильства щодо жінок становлять серйозну соціальну проблему в усіх країнах-членах Ради Європи, зокрема в Україні. Тому подальше вдосконалення правових механізмів, а також активне впровадження гендерної політики в усіх сферах життя є невід'ємною частиною процесу реформування українського суспільства в напрямі європейських стандартів. Проблема гендерного насильства вимагає комплексного підходу, включаючи як правові ініціативи, так і освітні та соціальні програми, що сприятимуть змінам в суспільних установках і культурних нормах.

На сьогодні Стамбульська конвенція залишається найбільш всеосяжним і юридично обов'язковим міжнародним документом, що встановлює стандарти запобігання та протидії насильству щодо жінок і домашньому насильству. Водночас вона закріплює сформульовані ЄСПЛ стандарти, які також накладають на Україну зобов'язання.

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Паламарчук Н. О., Кришня Т. О. Особливості гендерної дискримінації в сучасних умовах розвитку України та світу. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2017. № 47. С. 48–53.

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. Рада Європи, 2013. URL : <https://rm.coe.int/1680096e45>.

4. Кількість заяв про вчинення домашнього насильства збільшується – Катерина Павліченко.

Міністерство внутрішніх справ України. URL : <https://mvs.gov.ua/news/kilkist-zaiav-pro-vcinennia-domasnogo-nasilstva-zbilsujetsia-katerina-pavlicenko>.

5. В Україні за рік кількість зареєстрованих випадків домашнього насильства зросла на 80% – ОГП. Укрінформ. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3912612-v-ukraini-za-rik-kilkist-zareestrovanih-vipadkiv-domasnogo-nasilstva-zroslo-na-80-ogp.html#:~:text=на%2080%25%20-%20ОГП-,В%20Україні%20за%20рік%20кількість%20зареєстрованих,насильства%20зросла%20на%2080%25%20-%20ОГП&text=3%20початку%20поточного%20року%20в,80%25%20більше%2C%20ніж%20торік>.

Hanna DEKUSAR

Senior Lecturer at the Department
of Language Studies of Dnipro State
University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-8727-5944>

THE INFLUENCE OF THE RATIFICATION OF THE ISTAMBUL CONVENTION ON THE MECHANISM OF GENDER EQUALITY ENSURING UNDER MARITAL LAW IN UKRAINE

The Istanbul Convention, or the Convention of the Council of Europe on preventing and combating violence against women and domestic violence, is one of the key international documents aimed at protecting women's rights and eliminating all forms of discrimination [2]. Ukraine's ratification of this document in June 2022 was an important step in strengthening legislation that meets international standards [1]. The relevance of this topic especially increases in the conditions of martial law, which increased the risks of gender-based violence and aggravated the social vulnerability of women. This work examines the consequences of the ratification of the Convention to ensure gender equality in the context of the war in Ukraine.

Ratification of the Convention required complex changes in the legislation of Ukraine, which included the following key aspects:

1. Tightening measures against gender-based violence. Amendments were made to the Criminal and Administrative Codes aimed at strengthening responsibility for domestic violence and sexual crimes. The Law of Ukraine "On Prevention and Protivodeystvii Domestic Violence" No. 2229-VIII introduced a mechanism of protective orders and supportive measures for victims;
2. Development of a support network for victims. Specialized crisis centers, shelters for victims of violence and hotlines have been created and continue to be developed. The new norms contribute to the integration of interdepartmental cooperation between law enforcement agencies, medical institutions and social services;
3. Implementation of gender approach in security policy. The Convention promotes the inclusion of gender aspects in the national security strategy. The approved the State Strategy for Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men until 2030 includes measures to protect women's rights in the context of armed conflicts [2].

The military conflict in Ukraine has significantly changed the socio-economic situation in the country, especially for women. The main challenges include:

- an increase in the number of cases of sexual violence in combat zones;
- limited access to justice and rehabilitation for victims;
- increasing economic inequality and reducing labor opportunities.

The Istanbul Convention aims to minimize these risks through the following mechanisms:

1. Countering violence in the conditions of war. Sexual violence in conflict zones is considered a war crime. Working groups were created to investigate such criminals, and legal support programs for victims were introduced;
2. Expansion of social assistance. New crisis centers and mobile teams provide operational assistance on the ground. In 2022, the National Action Plan for the Protection of Women in Conflict was adopted;
3. Educational initiatives. Training programs for military personnel and law enforcement agencies include training on gender-based violence prevention and human rights protection [2].

Implementation of the provisions of the Convention faces a number of difficulties, including:

1. Limited resources. Military spending reduces opportunities for financing social